

Ulla Herkel, Maarja Tinn

Ühiskonnaõpetuse töövihik

9. klassile

I osa

I OSA. INIMESED JA ÜHISKOND

4

II OSA. KOMMUNIKATSIOON ÜHISKONNAS

16

III OSA. DEMOKRAATLIK RIIK

34

IV OSA. EESTI JA MAAILM

58

Sissejuhatus

Töövihiku ülesannete koostamise lähtekohaks sai soov toetada uute teadmiste sünteesimise oskust, et seeläbi aidata omandada uusi oskusi ja neid ka kinnistada. Erilist tähelepanu oleme pööranud valdkondliku kirjaoskuse arendamisele, mille üks osi on oskus eriilmelist infot (ajakirjandustekst, raportid, graafikud jm visuaalid) kriitiliselt ja konteksti põhjal hinnata, aga teisalt oskus ka ise teksti luua, kasutades argumentatsiooniloogikat ja näitlikustamist, toetades seeläbi asjakohase sõnavara laiendamist ning tähendusruumiga katmist.

Seepärast soovivad mitmed ülesanded jätkutegevusi klassiruumis, eriti diskussiooni, milleks tarvilikke hea arutelutava põhimõtteid on teadlikult rõhutatud ka mitmel pool õpikus. Töövihik moodustabki õpikuga terviku, mistõttu on iga ülesande juures märgitud vastavad peatükid, mis konkreetsele ülesandele temaatilise raami annavad ning peaksid seetõttu olema õpilasele tuttavad.

Ülesannete märgistusest

PROJEKTÕPE

UURIMISÜLESANNE

ÕPETUS

KIRJALIK ARUTLUS

TÖÖ ALLIKAGA

RÜHMATÖÖ

1. Noorte osalemine ühiskonnas (Sissejuhatus; 1.1)

Tänapäeva maailmas, kus noored kasvavad üles kliima- ja julgeolekukriisi keskmes, on kodanikuaktiivsuse ja -vastutuse suurenemine lausa hädavajalik. Igaüks meist on mitte ainult Eesti ja Euroopa, vaid ka maailmakodanik. Paraku on aktiivseid kodanikke vähevõitu. IEA rahvusvahelise kodanikuhariduse uuringu (2016) järgi osaleb Eestis kodanikuühiskonna organisatsioonides ja gruppides äärmiselt vähe noori – vaid seitse protsenti. Vähest aktiivsust ühiskonna asjades kaasaraäkimisel näitab ka noorte väike valimisaktiivsus: 2021. aasta kohalike omavalitsuste volikogude valimistel osales 18–24-aastaseid noori vaid veidi üle 30 protsendi ning 16–17-aastaseid napilt 39 protsenti, mis oli peaaegu 20 protsenti alla üldise Eesti valimisaktiivsuse.

Kui kooli ühiskonnaõpetuse tundides räägitaks enam noorte osalemisest poliitikas ja kogukonnas, tuues selgelt välja, milliseid noorte osaluse võimalusi leidub, oleks noortel paremad teadmised ning lihtsam ka endale sobivad osalusvõimalused leida.

Emily Mirelle Vutt. Noored vajavad kvaliteetset kodanikuharidust. ERR, 07.07.2022.

Artiklit on töövihiku jaoks kohandatud.

1.1. Millist inimest pead Sina ühiskondlikult aktiivseks? Kirjelda kokkuvõtvalt, mida ta peaks tegema ja milline ta peaks olema.

1.2. Mil määral või kas üldse on ühiskondlik aktiivsus Sulle oluline? Selgita oma arvamust.

1.3. Miks pidas artikli autor Sinu arvates vajalikuks sellest probleemist laiemale avalikkusele kirjutada?

ÕPETUS. ARVAMUSLOO KIRJUTAMINE

Arvamuslugu võimaldab Sul hästi näidata oma teadmisi ja teemakohaseid mõtteid. Arvamuslugu kirjutama asudes mõtle esmalt sellele, et see poleks olukorra ümberjutustus ega kirjeldus. Arvamuse esitamine eeldab analüüsi, kus otsiksid vastust järgmistele küsimustele: kuidas, miks, mille pärast, mistõttu, seoses millega, kelle jaoks?

Et Sul oleks lihtsam neile küsimustele vastata, peaksid leidma märksõnad, mis teemaga seostuvad. Tihti on sobivad märksõnad ka lähteülesande juurde lisatud. Mõtle, kuidas need aitavad Sul teemat avada. Leia mõni eluline näide, mis võimaldaks olukorda paremini selgitada ning küsimustele vastata. Enne kirjutama asumist on mõistlik koostada kava, kuhu paned lühidalt kirja, millest plaanid kirjutada.

Arutlust on alati lihtsam kirjutada teemal, mille kohta Sul on piisavalt teadmisi. Usalda oma mälu, kuid vajadusel kontrolli faktid asjakohastest allikatest üle.

Arutlus peab peegeldama autori seisukohta või hinnangut käsitletava teema kohta ning moodustama terviku, järgida tuleb ka õigekirjareegleid.

Hindamisel peab õpetaja silmas,

- kas tekst on tervik (esitatud on sissejuhatus, teemaarendus, kokkuvõte),
- kas esitatud on isiklik arvamus, järeldus ja hinnang,
- kas ja kui palju on esitatud teemakohaseid näiteid,
- kui mitme alateema või märksõna tähendus ja sisu on korrektselt avatud,
- kas stiil vastab tekstiliigi tavadele ja keel õigekirjareeglitele.

2. Kirjuta lühiarutlus teemal „Miks pole noored ühiskondlikult aktiivsed?“. Arutle, miks on noored ühiskondlikult passiivsed. Leia peale Vuti viidatud väheste teadmiste ka teisi argumente. Kirjutades järgi arvamusloole esitatud nõudeid.

Kava

Sissejuhatus:

.....

Teema arendus:

.....

.....

.....

Kokkuvõte:

.....

3. Töö allikaga. Loe läbi kolm uudislõiku. Märki iga lõigu juurde, kas tegu on I, II või III sektorit puudutava uudisega, ning selgita vajadusel 1–2 lausega, mille põhjal Sa otsuse langetasid. (Sissejuhatus; 1.1)

I lõik

Statistikaameti andmetel suurenes kaupade eksport augustis võrreldes 2021. aasta sama kuuga 20% ning import 28%. Kaupade sissevedu Venemaalt vähenes 55% ja Valgevenest koguni 96% võrreldes aastatagusega. Euroopa Liidu väliste riikidega kasvas eksport, kuid import kahanes. Enim vähenes import Venemaalt ja Valgevenest. „Valgevenest ei toodud augustis võrreldes eelmise aastaga enam olulistest kaupadest mineraalseid tooteid (sh õlid, bituumen), puitu ja puittooteid (sh saelauad, vineer) ning metalli ja metalltooteid (sh traat, varbmaterjalid, metalltorud). Venemaalt on oluliselt vähenenud mineraalsete toodete sissevedu (sh õlid, kütused) ning enam ei ole imporditud puitu ja puittooteid,“ ütles Puura. Eesti suurim ekspordipartner oli Läti, järgnesid Soome ja Rootsi.

Statistikaamet, 10.10.2022

II lõik

Eesti Pagulasabi ühes koostööpartneritega alustab Ukraina sõjapõgenikele psühholoogilise toe ja mitmesuguste grupitegevuste pakkumistega üle Eesti. Nõustamised annavad võimaluse saada kvaliteetselt infot, jagada ja analüüsida oma senist kogemust ning saada vastused nendele küsimustele, mis seni segaseks on jäänud. „Meie senine töökogemus pagulastega kinnitab, et asjakohane info ning võimalus arusaamatuks jäävate eluaspektide kohta juurde küsida, neid mõista, annab inimesele võimaluse teha informeeritud otsuseid ning seeläbi saada tagasi kontroll oma elu üle. Just seetõttu käivitamegi grupinõustamiste formaadi, kus saab turvalises ja rahulikus keskkonnas infot ja oskusi kinnistada.“ Nõustamised toimuvad neljal erineval teemal: kohanemine, töövaldkond, digioskused ning lapse kohanemise toetamine. Nõustamised on mõeldud täiskasvanutele ning on osalejatele tasuta. Grupitegevusi viib Eesti Pagulasabi läbi laekunud annetuste toel.

Postimees, 22.04.2022

III lõik

Täna, 31. mail võõrustas Tallinnas välisministeeriumi kantsler Jonatan Vseviiov Poola riigisekretäri Arkadiusz Mularszykut. Toimusid ka poliitilised konsultatsioonid ning külastati Tapa sõjaväebaasi. Kantsler ja riigisekretär arutasid peaaasjalikult Euroopa julgeolekuolukorda ja Venemaa agressioonisõda Ukrainas. „Eesti ja Poola on olnud sõja algusest saadik suurimad Ukraina toetajad ning kavatseme teha tihedat koostööd ka Ukraina ülesehitamisel,“ ütles Vseviiov. „Juba alustatud ülesehitusprojektid peavad vastama kõikidele Euroopa Liidu nõuetele, kuna Ukraina tulevik on Euroopa Liidus.“

Välisministeerium, 31.05.2023

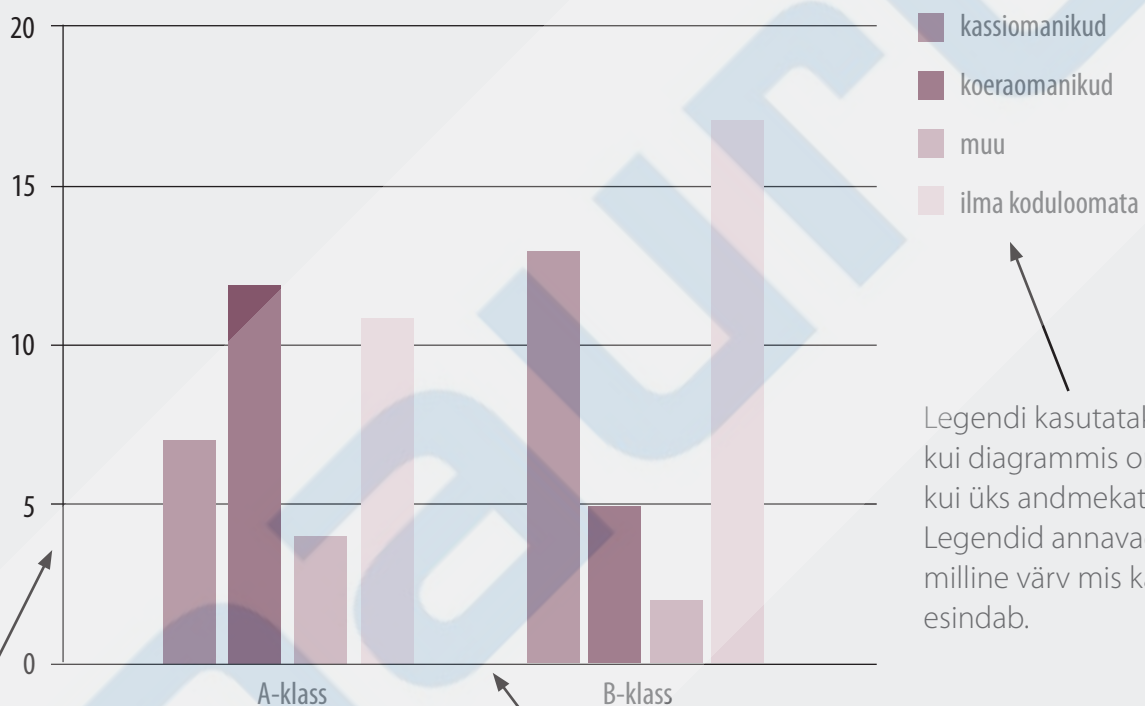
ÕPETUS. GRAAFIKUTE LUGEMINE JA KOOSTAMINE

Ühiskonna ja inimeste kohta saame koguda mitmesuguseid andmeid. Kogutud infot aitavad selgelt ja arusaadavalt esitada graafikud ja diagrammid. Seega on väga oluline osata joonistelt vajalikku infot leida, kuid ka ise graafikuid ja diagramme koostada. Levinumad on joon-, tulp-, ring- ja sektordiagrammid.

Graafiku põhielementide kirjeldused

Graafiku või diagrammi pealkirjas selgitatakse seda, mida graafikul kujutatakse.

Lemmikloomad klassiti

Legendi kasutatakse juhul, kui diagrammis on rohkem kui üks andmekategooria. Legendid annavad selgituse, milline värv mis kategooriat esindab.

Vertikaaltelg (y-telg) esindab andmete väärtusi. See võib kujutada numbrilisi väärtusi, protsenti, sagedust jne.

Horisontaaltelg (x-telg) esindab muutujat või kategooriaid. See võib näidata näiteks aastaarve, erinevaid rühmi või kategooriaid.

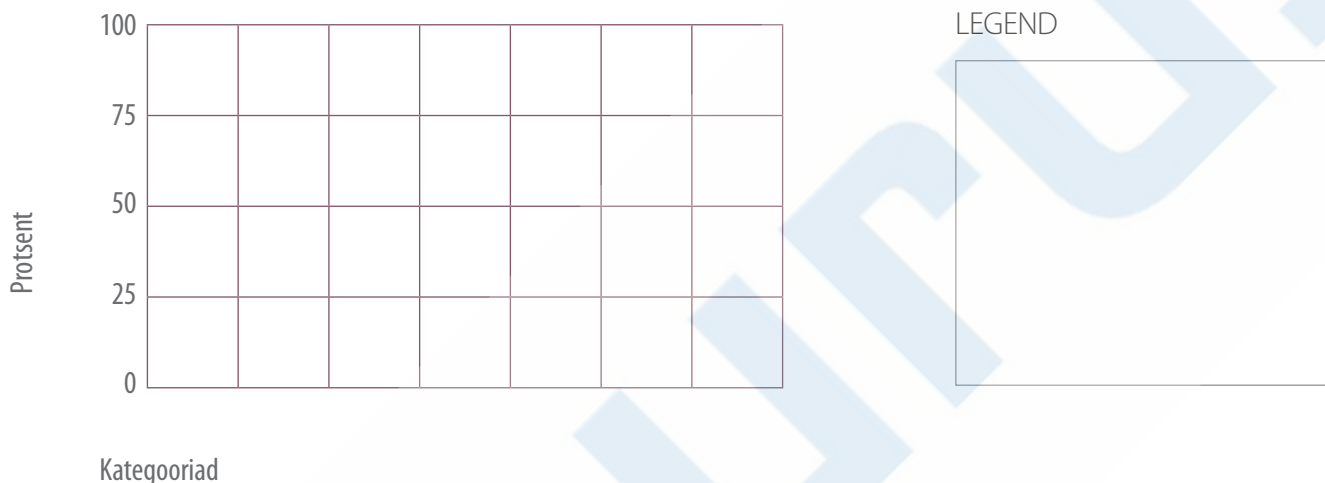

4. Töö allikaga. Koosta teksti põhjal tulpdiaagramm eestimaalaste religioossuse kohta. Kanna graafikule kõik nõutavad elemendid (andmete väärtus, andmekategooriad, legend, pealkiri). (1.2)

Maikuu on rahvusvaheline mitmekesisuse kuu ja maikuu teisel kolmapäeval tähistatakse Eestis mitmekesisuse päeva. Andmeid, mis ilmestavad rahvastiku mitmekesisust, on muidugi palju. Näiteks 2021. a rahvaloenduse tulemused näitavad, et suurem osa (58%) Eesti inimestest ei ole religioossed, mõnda usku peab omaks 29% rahvastikust ja 13% ei soovinud sellele küsimusele vastata. Põhilised usud on jätkuvalt õigeusk (16% rahvastikust) ja luterlus (8%). Muud usku omaks pidavaid inimesi on 5% kogu rahvastikust. Luterlus on jätkuvalt levinuim usk eestlaste ning õigeusk vene ja teiste slaavi rahvusest inimeste hulgas.

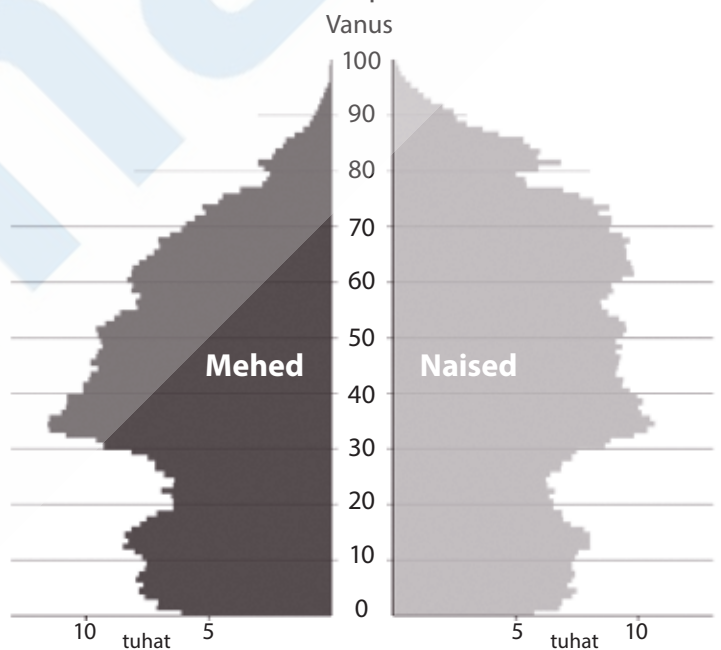
Statistikaamet, 10.05.2023

PEALKIRI:

5. Töö allikaga. Rahvastiku muutustega seotud protsessid Eestis ja Euroopa Liidus (1.3)

Eesti rahvastikupüramiid 2023

Statistikaamet, 2023